

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor och av protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget samt lagar i anslutning till dem

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor och av protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget samt lagar i anslutning till dem (RP 90/2023 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Annika Naskila, utrikesministeriet
- lagstiftningsråd Tanja Innanen, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Janne Kanerva, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Lauri Koskentausta, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Tapio Puurunen, inrikesministeriet
- regeringssekreterare Heini Ryytänen, försvarsministeriet
- justitiekanslern i statsrådet Tuomas Pöysti, Justitiekanslersämbetet
- referendarieråd Jarmo Hirvonen, riksdagens justitieombudsmans kansli
- justitieråd Tuomo Antila, högsta domstolen
- assessor Anssi Rantala, Helsingfors hovrätt
- avdelningschef, tingsdomare Johanna Nevalainen, Helsingfors tingsrätt
- statsåklagare Tuire Tamminiemi, Åklagarmyndigheten
- advokat Pekka Ylikoski, Finlands Advokatförbund
- professor Minna Kimpimäki
- professor Sakari Melander.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Polisstyrelsen.

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Propositionen gäller nationellt godkännande och sättande i kraft av det i London den 19 juni 1951 mellan parterna i nordatlantiska fördraget ingångna avtalet om status för deras styrkor (nedan Nato Sofa) och det i Paris den 28 augusti 1952 upprättade protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (nedan Parisprotokollet). Propositionen innehåller utöver förslag till lagar om sättande i kraft av avtalet och protokollet också de förslag till ändring av vissa lagar som anslutningen till Nato Sofa och Parisprotokollet förutsätter.

Godkännandet av Nato Sofa och Parisprotokollet är direkt kopplat till Finlands medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen, som började den 4 april 2023. Finlands Natomedlemskap förutsätter att Finland också ansluter sig till vissa andra avtal som har ingåtts inom ramen för Nato, såsom Nato Sofa och Parisprotokollet (se RP, s. 6).

Som deltagande stat i Natos Partnerskap för fred har Finland redan förbundit sig till sådana skyldigheter som i stor utsträckning motsvarar Nato Sofa och Parisprotokollet (FördrS 64 och 65/1997 samt FördrS 72 och 73/2005). Samarbetet inom Partnerskap för fred är dock till sin karaktär betydligt mindre omfattande än Natomedlemskapet och de skyldigheter det medför. Därför är det motiverat att innebörden av skyldigheterna har granskats på nytt i och med den nu aktuella propositionen.

Nato Sofa har upprättats för att fastställa den rättsliga ställningen för de avtalslutande parternas styrkor under deras vistelse inom en annan avtalslutande parts territorium. Avtalet innehåller bestämmelser om bland annat inreseformaliteter, rätten att bära vapen, utövande av domsrätt, rätten till och avstående från skadestånd och om styrkornas privilegier och immunitet. Genom Parisprotokollet utsträcks bestämmelserna i avtalet till att också gälla Nordatlantiska fördragsorganisationens (Nato) högkvarter och deras militära och civila personal med beaktande av de justeringar som bestäms i protokollet. Protokollet innehåller också kompletterande bestämmelser om högkvarteren och deras personal.

Lagutskottet fokuserar i sitt utlåtande särskilt på frågor som gäller den straffrättsliga behörigheten och dess utövning. Parisprotokollets bestämmelser om straffrättslig behörighet är i sak hänvisningar till motsvarande bestämmelserna i Nato Sofa, och lagutskottet har därför koncentrerat sig på att granska de relevanta bestämmelserna i Nato Sofa. Lagutskottet har inte bedömt frågor som gäller lagstiftningsordningen.

Sammantaget sett anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker Nato Sofa, Parisprotokollet och lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

Bakgrund

Enligt propositionen (RP, s. 37) är utgångspunkten att det i lagarna om sättande i kraft av Nato Sofa och Parisprotokollet samt i vissa andra lagar görs sådana lagstiftningsändringar som är nödvändiga med tanke på genomförandet av avtalet och protokollet och som är av betydelse med tanke på en smidig tillämpning av dessa. Samtidigt pågår sektorspecifika lagstiftningsprojekt med syfte att göra genomförandet av Nato Sofa och Parisprotokollet smidigare. Vidare konstateras det i propositionen att det i samband med beredningen har noterats att en smidig tillämpning av avtalet och protokollet kan förutsätta också andra ändringar i lagstiftningen i framtiden.

Lagutskottet anser att den linje som valts i propositionen är befogad. Om det till exempel utifrån erfarenheterna av straffrättsligt och straffprocessuellt samarbete som grundar sig på tillämpningen av avtalet och protokollet framgår att det exempelvis bör utfärdas sådana särskilda bestämmelser om Nato Sofa-samarbetet som avviker från sedvanligt straffrättsligt samarbete, kan det finnas skäl att börja bereda sådan lagstiftning. Det bör också noteras att propositionen till stor del tar fasta på situationer där Finland är mottagande stat. Det står emellertid klart att det i detta skede är motiverat att i enlighet med den linje som valts i propositionen genomföra de ändringar i nationell lagstiftning som är nödvändiga för att kunna sätta i kraft och smidigt tillämpa avtalet och protokollet. Det är inte ändamålsenligt att utfärda helt ny lagstiftning när det rör sig om ett nytt slags samarbete som det inte finns tidigare erfarenheter av och där de andra fördragsslutande parter i Nordatlantiska fördragsorganisationen som är viktiga jämförelseländer för Finland åtminstone i detta skede inte har utfärdat någon särskild lagstiftning om ställningen för främmande staters styrkor. Det bör också påpekas att till den del de föreslagna lagstiftningslösningarna baserar sig på modeller från den gällande lagstiftningen är regleringen mer förutsägbar och omfattar exempelvis vissa redan gällande bestämmelser om rättsskyddsgarantier som är av betydelse med tanke på det straffrättsliga samarbetet.

Den sändande statens rätt att utöva domsrätt

Artikel VII.1 i Nato Sofa anger principen att både den sändande och den mottagande staten kan ha rätt att utöva jurisdiktion med anledning av gärningar som begåtts på den mottagande statens territorium. Enligt artikel VII.1 a ska den sändande statens militära myndigheter ha rätt att i den mottagande staten utöva all den straffrättsliga och disciplinära jurisdiktion som de har enligt lagen i den sändande staten över alla personer som lyder under den militära lagstiftningen i den staten. Enligt artikel VII.1 b ska myndigheterna i den mottagande staten ha jurisdiktion över medlemmar av en styrka eller en civil komponent och deras anhöriga vad avser brott som har begåtts på den mottagande statens territorium och som är straffbara enligt den statens lagstiftning.

Genom att godkänna Nato Sofa ger Finland med andra ord sitt samtycke till att den sändande staten i begränsad utsträckning kan utöva domsrätt inom Finlands territorium. Den rätten begränsas alltså på så sätt att den sändande statens militära myndigheter har rätt att i den mottagande staten utöva all den straffrättsliga och disciplinära jurisdiktion som de har enligt lagen i den sändande staten över alla personer som lyder under den militära lagstiftningen i den staten.

Enligt artikel VII.4 ger bestämmelserna ovan i den artikeln inte den sändande statens militära myndigheter rätt att utöva jurisdiktion över personer som är medborgare eller stadigvarande bo-

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

satta i den mottagande staten, såvida de inte är medlemmar av den sändande statens styrka. I propositionen påpekas det att den sändande statens styrkor kan ha medlemmar som är finska medborgare eller som har dubbelt medborgarskap i Finland och i den sändande staten och som uttryckligen har anslutit sig till den sändande statens beväpnade styrkor (RP, s. 74). Det som är av betydelse är till vilket lands styrka personen hör, inte personens medborgarskap.

Lagutskottet anser med avseende på sitt eget ansvarsområde att den sändande statens rätt att utöva jurisdiktion på det sätt som avses i Nato Sofa är godtagbar. Beaktansvärt är också att när Finland är sändande stat har Finland jurisdiktion på det sätt som avses i artikeln i fråga om sina egna styrkor. Det är av betydelse också med tanke på rättssäkerheten för personer som hör till Finlands styrkor.

Utfrågade sakkunniga har lyft fram att det vid avgränsningen av jurisdiktionen är viktigt hur ordalydelsen ”personer som lyder under den militära lagstiftningen” enligt artikel VII.1 tolkas när Finland är sändande stat. I den finska versionen av propositionen används i detta avseende också formuleringen ”sotilasoikeus” (t.ex. s. 134—135). Vid utskottets utfrågning av sakkunniga framfördes det att de avtalslutande parterna har olika tolkningar av avtalsbestämmelsen och att granskningen av den straffrättsliga behörigheten inte bör begränsas till att enbart gälla ärenden som avses i militära rättegångslagen och sådana krigsmän som avses i 45 kap. 27 § i strafflagen.

I propositionen (RP, s. 70—71) beskrivs vad som avses med tillämpningsområdet för militär lagstiftning. Enligt inhämtad utredning från utrikesministeriet innehåller avtalet ingen uttömmande redogörelse för detta, utan det förutsätter en nationell bedömning. Den militära lagstiftning (military law) som avses i artikel VII ska i ljuset av förarbetena till Nato Sofa och rättslitteraturen i princip anses avse militär lagstiftning i dess sedvanliga bemärkelse, det vill säga inklusive sådana straffbestämmelser avseende militär disciplin och militära straffbestämmelser inom straffrätten som i sista hand garanterar militär disciplin och ordning inom de väpnade styrkorna. Avtalet ger dock parterna en viss prövningsrätt i fråga om definitionen av militär lagstiftning.

Enligt uppgifter till utskottet fått har man vid beredningen av propositionen tolkat begreppet military law i enlighet med avtalets syfte så att militär lagstiftning i Finland i den nu gällande lagstiftningen i enlighet med vad som sägs i propositionen grundar sig på en helhet som utgörs av lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014), militära rättegångslagen (326/1983) och strafflagen (39/1889).

I ljuset av propositionen och inkommen utredning anser lagutskottet att de lagstiftningslösningar i propositionen som gäller tillämpningsområdet för militär lagstiftning är ändamålsenliga i detta sammanhang. Utskottet anser dock att det är viktigt att tillämpningen av Nato Sofa följs och att man utifrån erfarenheterna bedömer behovet av att granska tillämpningsområdet för militär lagstiftning och lagstiftningslösningarna i anslutning till det, särskilt i situationer där Finland är sändande stat.

Lagutskottet noterar dessutom att det i fråga om bestämmelsen om den mottagande statens jurisdiktion i artikel VII.1 b i Nato Sofa är av betydelse om gärningen har begåtts inom den mottagande statens territorium. I samband med detta kan man i en tillämpningssituation också bli tvungen att bedöma gärningsplatsens betydelse exempelvis om order har getts i den sändande staten

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

och gärningen har begåtts eller åtminstone följderna av gärningen har framkommit i den mottagande staten.

I fråga om det som sägs ovan konstaterar utskottet att Finland med stöd av 1 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen har domsrätt i fråga om brott som har begåtts i Finland. Enligt 10 § 1 mom. i samma kapitel anses ett brott vara begånget såväl där den brottsliga handlingen företogs som där den rekvisitsenliga följden av brottet framträdde. Ett underlåtenhetsbrott anses vara begånget där den rekvisitsenliga följden av brottet framträdde. Avgränsningarna i det momentet kan vara förenade med tolkningsfrågor som vid behov ska utredas och avgöras från fall till fall. Det bör också noteras att Finlands domsrätt inte nödvändigtvis grundar sig på var ett brott har begåtts, utan den kan också grunda sig på gärningsmannens eller målsägandens medborgarskap. Det bör dock noteras att den sändande staten enligt artikel VII.3 a i Nato Sofa har företrädesrätt att utöva jurisdiktion om ett brott har begåtts i tjänsten.

Lagutskottet noterar också att enligt den ståndpunkt som intagits i propositionen (s. 69) inbegriper den sändande statens straffrättsliga och disciplinära jurisdiktion också åklagarens behörighet och i begränsad utsträckning även förundersökning. Utskottet omfattar propositionens ståndpunkt, men påpekar att omfattningen av de förundersökningsåtgärder som artikel VII.1—VII.3 i Nato Sofa medger förblir oklar. I propositionen (s. 69) påpekas att det i rättslitteraturen har framförts att bestämmelserna om jurisdiktion i artikel VII.1—VII.3 ger den sändande staten rätt att vidta vissa förundersökningsåtgärder för att göra det möjligt att väcka åtal, även om bestämmelserna inte ger några omfattande förundersökningsbefogenheter. Det anses därmed i propositionen motiverat att tolka artikel VII.1—VII.3 så att den sändande staten i begränsad utsträckning har rätt att vidta förundersökningsåtgärder på den mottagande statens territorium. Regeringen har inte ansett det nödvändigt att föreslå kompletterande bestämmelser till denna del, utan artikel VII tillämpas direkt i fråga om myndigheternas befogenheter. Eftersom i synnerhet tolkningen av förundersökningsåtgärder inte baserar sig på avtalets ordalydelse, utan i första hand på ett ställningstagande i rättslitteraturen, anser lagutskottet att tillämpningen av avtalet bör följas upp och att lagstiftningsåtgärder vid behov bör vidtas om myndigheternas befogenheter, särskilt i fråga om förundersökning, i praktiken blir problematiska på grund av att de inte omfattas av bestämmelserna.

Fördelningen av den straffrättsliga jurisdiktionen mellan den sändande och den mottagande staten

Artikel VII.2—VII.4 i Nato Sofa innehåller bestämmelser om fördelningen av straffrättslig jurisdiktion. I enlighet med propositionen (s. 10) befrias ingen från straffrättsligt ansvar genom avtalets bestämmelser om straffrättslig jurisdiktion. Genom avtalet preciseras det vilken stat som utövar jurisdiktion i olika situationer. Enligt artikel VII kan den ena staten ha exklusiv straffrättslig jurisdiktion eller så kan båda staterna ha den parallellt.

Bestämmelserna om fördelningen av jurisdiktion mellan den sändande och den mottagande staten i artikel VII.2 och VII.3 är av betydelse med avseende på 1 kap. i strafflagen (39/1889), som gäller tillämpningsområdet för finsk straffrätt. I artikel VII.2 i Nato Sofa fastställs den sändande och den mottagande statens exklusiva straffrättsliga jurisdiktion på grundval av gärningens straffbarhet. Om det är fråga om ett brott som endast är straffbart enligt lagstiftningen i den ena staten, har den staten exklusiv jurisdiktion. Till denna del är avtalsbestämmelserna på de grunder som

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

nämns i propositionen (s. 72) inte problematiska med tanke på 1 kap. i strafflagen, eftersom de inte utvidgar eller begränsar tillämpningsområdet för Finlands strafflag i fråga om den domsrätt som bestäms enligt gällande lagstiftning.

Artikel VII.3 innehåller bestämmelser om avgörande av straffrättslig jurisdiktion i situationer där båda staterna har jurisdiktion. Den sändande staten har företrädesrätt att utöva jurisdiktion i fråga om brott som är riktade mot den statens egendom eller säkerhet eller som är riktade mot egendom som tillhör en annan medlem av en styrka eller en civil komponent från den staten eller en anhörig. Dessutom har den sändande staten företrädesrätt att utöva jurisdiktion i fråga om brott till följd av någon handling eller underlåtenhet som begåtts i tjänsten. Utövandet av jurisdiktion enligt artikel VII.3 a gäller medlemmar av en styrka eller en civil komponent. Den mottagande statens myndigheter har primär jurisdiktion i fråga om alla andra brott (artikel VII.3 b).

Det står klart att det kan förekomma situationer där det inte är entydigt huruvida gärningen är straffbar enligt både den sändande och den mottagande statens lagstiftning. Det är dock oundvikligt att det i frågor som gäller lagstiftning uppstår tolkningssvårigheter och sådana situationer ska lösas från fall till fall. Det är möjligt att en gärning är straffbar endast enligt lagstiftningen i den ena staten. Behörighetsfrågor avgörs då i enlighet med artikel VII.2 i Nato Sofa.

Lagutskottet påpekar att artikel VII.3 lämnar rum för tolkning särskilt på grund av ordalydelsen ”i tjänsten”. Innebörden av uttrycket definieras inte i avtalet, utan det bestäms från fall till fall av den sändande staten. Enligt propositionsmotiven (s. 57) varierar medlemsstaternas tolkningspraxis i frågan och en del av Natos medlemsstater anser att deras styrkor befinner sig på tjänsteuppdrag så länge de befinner sig på den mottagande statens territorium. Flertydigheten och medlemsstaternas varierande tolkningspraxis kan i praktiken bli ett problem särskilt i fråga om artikel VII.3 a, enligt vilken den sändande staten har företrädesrätt att utöva jurisdiktion i fråga om brott till följd av någon handling eller underlåtenhet som begåtts i tjänsten. I propositionen (t.ex. s. 45—46) har det dock ansetts att inte all verksamhet för den sändande staten inom finskt territorium kan ske i tjänsteuppdrag, utan det ska från fall till fall bedömas huruvida det är fråga om en gärning som begåtts i tjänsten eller utanför den. Enligt propositionen ska man sträva efter att lösa eventuella meningsskiljaktigheter på diplomatisk väg.

När Finland är sändande stat avgörs frågan om när en medlem av en finsk styrka anses vara på tjänsteuppdrag särskilt med beaktande av den nationella lagstiftningen, typen av tjänstgöring, tillämpningspraxis och de aktuella omständigheterna (RP, s. 72). Enligt utredning från utrikesministeriet bedöms det alltid från fall till fall huruvida en person i ett enskilt fall har skött ett tjänsteuppdrag och därför är det inte möjligt att slå fast en exakt definition.

Lagutskottet slår fast att artikel VII.3 inte är problematisk med tanke på bestämmelserna i 1 kap. i strafflagen, eftersom Nato Sofa på det sätt som också nämns i propositionen (s. 72) är en sådan internationell överenskommelse som avses i strafflagens 1 kap. 15 § och som innehåller en bestämmelse som begränsar tillämpningsområdet för finsk straffrätt. Utskottet noterar att det redan i sin bedömning av Natos Partnerskap för fred och förpliktelserna i samband med det har ansett att Nato Sofa är en sådan internationell överenskommelse enligt 1 kap. 15 § i strafflagen genom vilken tillämpningsområdet för finsk straffrätt kan begränsas (LaUU 4/1997 rd, s. 2/I). Trots det anser utskottet bland annat att eftersom ordalydelsen ”i tjänsten” enligt artikel VII.3 a ska bedömas

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

specifikt för varje fall och uttrycket tolkas på varierande sätt av medlemsstaterna finns det skäl att följa hur tillämpningen i fråga om parallell behörighet utvecklas. Detta i syfte att säkerställa fungerande och ändamålsenliga förfaranden.

Avstående från jurisdiktion

I Nato Sofa ingår också bestämmelser om avstående från jurisdiktion och begäran om detta (artikel VII.3 c). Den gällande lagstiftningen innehåller inga bestämmelser om vilken myndighet i Finland som är behörig att fatta sådana beslut om utövande av jurisdiktion som avses i artikel VII.3 c.

I propositionen (s. 73) anges att de fall som avses i artikel VII.3 c i sak kan jämföras med de fall enligt 1 kap. 12 § i strafflagen som gäller riksåklagarens åtalsförordnande. I förarbetena till 1 kap. 12 § i strafflagen har det ansetts att bestämmelsen även reglerar målsägandens rätt att väcka talan vid en finsk domstol (RP 1/1996 rd, s. 26). Eftersom det dessutom rör sig om särskilda, sannolikt sällsynta fall med internationella anknytningar, har det i propositionen ansetts motiverat att behörigheten koncentreras till riksåklagaren. I propositionen föreslås det därför att det i lagen om sättande i kraft av avtalet tas in en bestämmelse (2 § 1 mom. i lagförslag 1) enligt vilken riksåklagaren har denna behörighet. Enligt förslaget ska riksåklagaren i dessa situationer också fatta beslut om att göra eller inte göra en förundersökning. Vidare föreslås det i lagförslagets 2 § 2 mom. en bestämmelse enligt vilken underrättelser och begäranden i enlighet med artikel VII.3 c lämnas och mottas av riksåklagaren.

Lagutskottet anser att den lösning som valts i propositionen om att ge riksåklagaren den behörighet som avses i artikel VII.3 c är motiverad. Utskottet noterar att det dock inte i lagförslagets 2 § anges vilka omständigheter som ska beaktas när beslut om utövande av jurisdiktion fattas, utan de beskrivs endast i propositionsmotiven (t.ex. s. 117). Lagutskottet anser dock utifrån propositionen och inkommen utredning att den linje som regeringen valt är motiverad också till denna del. Det är fråga om en ny internationell tillämpningssituation och det har inte varit möjligt att göra en heltäckande bedömning av de omständigheter som eventuellt ska beaktas vid tillämpningen av bestämmelserna. Lagstiftningslösningen motsvarar dessutom till denna del den lösning som redan nu tillämpas i 1 kap. 12 § i strafflagen i fråga om riksåklagarens åtalsförordnande.

I enlighet med det som sägs ovan har det i förarbetena till 1 kap. 12 § i strafflagen konstaterats att bestämmelsen också gäller målsägandens rätt att väcka åtal i en finsk domstol. På motsvarande sätt föreslår lagutskottet att utrikesutskottet i sitt betänkande för tydlighetens skull i fråga om 2 § i lagförslag 1 påpekar att riksåklagarens beslut enligt artikel VII.3 c i Nato Sofa om utövande av domsrätt och beslut om att i samband med det göra eller inte göra en förundersökning inte är ett sådant beslut om rättegång i brottmål som avses i 1 kap. 14 § 1 mom. eller ett därmed jämförbart beslut.

De sakkunniga har också lyft fram frågan om möjligheterna att inleda förundersökning innan riksåklagaren fattar beslut enligt 2 § i lagförslag 1. I enlighet med vad som konstaterats ovan innehåller artikel VII.3 c i Nato Sofa bestämmelser om avvikelser från företrädesrätten att utöva jurisdiktion. Enligt artikel VII.3 c kan en stat som har företrädesrätt att utöva jurisdiktion välja att inte utöva jurisdiktion. Dessutom kan en stat begära att en annan stat avstår från sin företrädesrätt

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

att utöva jurisdiktion. Riksåklagaren fattar på det sätt som anges i 2 § i lagförslag 1 beslut om utövande av domsrätt enligt artikel VII.3 c och om att i samband med det göra eller inte göra en förundersökning. Lagutskottet påpekar för tydlighetens skull att förslaget inte innebär att riksåklagaren i varje fall som omfattas av Nato Sofa-avtalets tillämpningsområde beslutar om utövande av domsrätt och om förundersökning ska göras eller inte. Riksåklagarens behörighet gäller endast de situationer som avses i avtalets artikel VII.3 c.

Lagutskottet anser utifrån inkommen utredning att det dock är befogat att förtydliga bestämmelserna till den del det är fråga om utförande av förundersökning innan riksåklagaren fattar beslut i de situationer som avses i artikel VII.3 c. Lagutskottet föreslår därför att utrikesutskottet kompletterar 2 § 1 mom. i lagförslag 1 med ett omnämnande av avslutande av förundersökning så att momentet får följande lydelse:

De i artikel VII.3 c i avtalet avsedda besluten om utövande av domsrätt och beslut om att i samband med det göra eller inte göra *eller avsluta* en förundersökning i Finland fattas av riksåklagaren.

Lagutskottets förslag innebär att en förundersökning kan inledas också i en situation där riksåklagaren med stöd av 2 § i lagförslag 1 kommer att fatta beslut om utövande av domsrätt. Ändringsförslaget innebär också att när riksåklagaren beslutar om utövande av domsrätt kan han eller hon utöver ett beslut om att göra eller inte göra en förundersökning också besluta att avsluta en förundersökning.

Lagutskottet noterar dock i anslutning till den ändring som utskottet föreslår i 2 § 1 mom. i lagförslag 1 att grundlagsutskottet i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 2/2024 rd, s. 6) har fäst uppmärksamhet vid ordalydelsen i 2 §. Grundlagsutskottet har konstaterat att bestämmelserna om behörighet att besluta om utövande av domsrätt i 2 § i lagförslag 1 i propositionen enligt grundlagsutskottets uppfattning torde vara avsedda att gälla utövande av åtalsrätt, vilket är mer förenligt med domstolarnas oberoende. Det är därför skäl för utrikesutskottet att precisera bestämmelserna, enligt grundlagsutskottet. Lagutskottet föreslår således att utrikesutskottet också i ljuset av grundlagsutskottets anmärkningar bedömer om 2 § i lagförslag 1 behöver ses över ytterligare.

Enligt 110 § 1 mom. i grundlagen fattas beslut om väckande av åtal mot en domare för lagstridigt förfarande i en ämbetsåtgärd av justitiekanslern eller justitieombudsmannen. Dessa kan utföra åtal eller förordna att åtal ska väckas också i andra ärenden som omfattas av deras laglighetskontroll. Lagutskottet fäster uppmärksamhet vid förhållandet mellan bestämmelsen i grundlagen och bestämmelsen om riksåklagarens behörighet i 2 § i lagförslag 1. Utskottet ser med avseende på sitt eget ansvarsområde det som klart att riksåklagaren inte får avstå från de högsta laglighetsövervakarnas åtalsbehörighet enligt 110 § 1 mom. i grundlagen. Lagutskottet föreslår att utrikesutskottet bedömer om detta blir klart utan preciserande bestämmelser. Lagutskottet anser oavsett att det är motiverat att närmare bedöma behovet av att precisera bestämmelserna när det finns praktisk erfarenhet av tillämpningen av dem.

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

Samarbete mellan den sändande och den mottagande staten vid behandling av brottmål

I artikel VII.5—6 i Nato Sofa föreskrivs det om samarbete mellan den sändande och den mottagande staten vid utredning av brott. Artikel VII.5 gäller gripande och överlämnande av en person till en myndighet som har jurisdiktion och punkt 6 utförande av behövliga utredningar av brott och inhämtning och sammanställning av bevis. Bestämmelserna är av rätt så allmän karaktär. Enligt propositionen (s. 74 och 76) råder det inte samförstånd mellan avtalsparterna om tolkningen av dem.

I propositionen föreslås det att när Finland är mottagande stat, ska de finska myndigheterna vid överlämnande av en person till en behörig myndighet i den sändande staten i tillämpliga delar iakttäta den reglering om utlämning för brott som tillämpas på den staten (4 § i lagförslag 1). Det har ansetts ändamålsenligt i propositionen (s. 74), även om man kan tolka artikel VII.5 a så att den inte i sak gäller utlämning. Flera avtalsslutande stater har angett att de i förekommande fall tillämpar regleringen om utlämning för brott (se RP, s. 75). I de situationer som avses i artikel VII.5 a kan en finsk myndighet bli tvungen att gripa en medlem i den sändande statens styrka eller civila komponent också i en situation där gärningen inte är straffbar enligt finsk lagstiftning. Därför föreslås en bestämmelse om detta i 3 § i lagförslag 1.

Även om det i de situationer som avses i artikel VII.5 a i Nato Sofa de facto inte är fråga om utlämning för brott, är den föreslagna lagstiftningslösningen i frågan enligt lagutskottets uppfattning i princip befogad. För det första är det inte motiverat att skapa förfaranden som avviker från sedvanligt straffrättsligt samarbete för att verkställa Nato Sofa-avtalets förpliktelser i frågan, också med beaktande av att det enligt uppgift inte är känt att andra avtalsslutade stater skulle ha sådana särskilda förfaranden som skapats enbart för Natorelaterat samarbete. För det andra är den valda lagstiftningslösningen befogad eftersom lagstiftningen och konventionerna om utlämning för brott samt bestämmelserna om internationell rättshjälp i de fall som avses i 3 § i lagförslag 1 innehåller grunder för vägrande som beaktar de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, vilket säkerställer en tillräcklig nivå av skydd för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna när Nato Sofa-förpliktelserna om gripande och anhållande samt överlämnande av en person till den sändande statens myndigheter genomförs i praktiken.

På motsvarande grunder är den lagstiftningslösning (7 § i lagförslag 1) som hänför sig till artikel VII.6 i Nato Sofa befogad. Enligt de bestämmelserna ska de behöriga myndigheterna i Finland bistå de behöriga myndigheterna i den sändande staten med iakttagande i tillämpliga delar av den lagstiftning om internationell rättslig hjälp i brottmål som tillämpas på staten i fråga.

Lagutskottet noterar att uttrycket ”i tillämpliga delar” i 3, 4 och 7 § i lagförslag 1 är svårbegripligt för lagtillämparen. Som det sägs ovan är en sådan lagstiftningslösning dock motiverad i detta sammanhang. Det är inte heller exceptionellt att uttrycket användas i lagstiftning. Avsikten med uttrycket är att för lagtillämparen klargöra att alla bestämmelser i de lagar som det hänvisas till inte är tillämpliga, utan detta ska bedömas i praktiken. Lagutskottet anser trots det att det är viktigt att tillämpningen av lagen underlättas genom praktiska anvisningar. Tillämpningen av regleringen bör också följas och vid behov bör det bedömas om regleringen kan eller behöver preciseras till vissa delar.

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

Lagutskottet noterar dock att det utifrån de föreslagna bestämmelserna i fråga om lagförslag 1 och 2 är oklart vilka bestämmelser som ska tillämpas för att fortsätta frihetsberövandet efter gripandet och anhållandet av en person som ska överlämnas till den sändande statens behöriga myndighet tills personen på basis av domstolsbeslut ska sändas till den sändande statens myndigheter. Hänvisningarna till utlämningslagarna i 4 § i lagförslag 1 och 3 § i lagförslag 2 verkar således åtminstone inte utifrån sin ordalydelse utsträcka sig till utlämningslagens bestämmelser om tagande i förvar.

Lagutskottet föreslår därför för utrikesutskottet att det till slutet av 4 § i lagförslag 1 fogas en hänvisning till bestämmelserna om gripande och tagande i förvar i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) så att paragrafen lyder som följer:

Helsingfors tingsrätt fattar beslut om i artikel VII.5 a i avtalet avsett överlämnande av en medlem av den sändande statens styrkor eller av dess civila komponent, eller en anhörig till en sådan medlem, till den sändande statens behöriga myndighet med iakttagande i tillämpliga delar av på staten i fråga tillämplig lagstiftning om utlämning för brott, när denna behöriga myndighet med anledning av utredning av eller väckande av åtal för brott har lämnat en begäran. Överlämnandet av en person kan också grunda sig på en gärning som avses i 3 § 1 mom. På behandlingen av ärendet tillämpas i tillämpliga delar vad som i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) föreskrivs om förfarandet *samt om gripande och tagande i förvar*.

Lagutskottet föreslår att motsvarande översyn också görs i sista meningen i 3 § i lagförslag 2.

De kompletteringar som utskottet föreslår ovan innebär i fråga om gripande och tagande i förvar att åtminstone 16—19 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen blir tillämpliga.

När en person överlämnas till den sändande statens behöriga myndighet ska man enligt 4 § i lagförslag 1 i tillämpliga delar iaktta de bestämmelser om utlämning för brott som gäller i staten i fråga. Lagutskottet noterar att i vissa fall blir eventuellt lagen om utlämning för brott (456/1970, nedan den allmänna utlämningslagen) tillämplig. Enligt 5 § i den allmänna utlämningslagen tillåts utlämning inte i fråga om en gärning som betraktas som ett militärt brott. Om gärningen innefattar ett brott för vilket utlämning tillåts, får utlämningen dock ske för detta brott.

Enligt utredning till utskottet har man vid beredningen av propositionen ansett att uttrycket ”i tillämpliga delar” i de föreslagna bestämmelserna har varit motiverat bland annat på grund av den nämnda grunden för vägran och avsikten har varit att nämnda grund inte behöver tillämpas. Som det konstateras i propositionen är det i sak inte fråga om utlämning för brott när en person lämnas ut.

Eftersom det i 4 § i lagförslag 1 hänvisas till överlämnande enligt artikel VII.5 a i avtalet, kan det i enlighet med den punkten anses betyda att det är fråga om överlämnande för utövande av jurisdiktion i enlighet med artikel VII.1—4. Artikel VII.1 a gäller utövande av straffrättslig och dis-

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

ciplinär jurisdiktion inom ramen för den sändande statens lag på alla personer som omfattas av den sändande statens militära lagstiftning.

I ljuset av det som sägs ovan föreslår lagutskottet att utrikesutskottet i fråga om 4 § i lagförslag 1 för tydlighetens skull i betänkandets motivering påpekar att grunden för vägran enligt 5 § i den allmänna utlämningslagen inte tillämpas, om lagen i fråga blir tillämplig i detta sammanhang.

Aspekter gällande rättssäkerhet och målsägandens ställning

Ikraftsättandet av Nato Sofa som en del av Finlands nationella rätt kan delvis begränsa målsägandens rätt att väcka åtal för brott i Finland vid en finsk domstol på grund av tjänsteåtgärder vidtagna av den sändande statens styrkor eller civila personal, även när överträdelsen har skett i Finland.

Lagutskottet anser att man i propositionsmotiven (s. 45—46) på behörigt sätt har försökt beskriva de konsekvenser ikraftsättandet av avtalet kan ha särskilt för målsägandens ställning när åtal för ett brott som begåtts i Finland behandlas av en myndighet i den sändande staten i stället för av finsk domstol. Sådana konsekvenser som försämrar målsägandens ställning kan i praktiken i synnerhet bero på bestämmelsen i avtalets artikel VII.3 a ii, enligt vilken den sändande statens myndigheter har företrädesrätt att utöva domsrätt över en medlem av en styrka eller en civil komponent beträffande brott till följd av någon handling eller underlåtenhet som begåtts i tjänsten.

Vilken betydelse bestämmelsen har i praktiken beror i hög grad på hur ordalydelsen ”i tjänsten” tolkas. Till denna del bör det dock noteras att de finska myndigheterna genom sin egen verksamhet kan sträva efter att domsrätten utövas i en finsk domstol för att trygga den rättsliga ställningen för en målsägande som är varaktigt bosatt i Finland.

Finland kan för det första begära jurisdiktion själv i enlighet med artikel VII.3 c i Nato Sofa. Enligt 2 § 2 mom. i lagförslag 1 om sättande i kraft av avtalet är riksåklagaren behörig att framställa sådana begäranden. I specialmotiveringen till paragrafen (RP, s. 117) har det enligt utskottets uppfattning på behörigt sätt framförts sådana synpunkter som det är motiverat att riksåklagaren beaktar i sitt beslutsfattande och som också hänför sig till målsägandens ställning. Å andra sidan framförs i propositionen (s. 46) möjligheten att om Finland är av annan åsikt än den sändande staten om den omständighet som inverkar på fördelningen av domsrätten, kan man vid behov försöka ingripa i situationen på diplomatisk väg. Utskottet anser att man genom att vid behov aktivt använda dessa metoder åtminstone i viss mån kan försöka undvika situationer där avtalsbestämmelserna om fördelningen av den straffrättsliga jurisdiktionen skulle leda till en situation som är oskälig för en målsägande som är varaktigt bosatt i Finland.

I fråga om skadeståndstalan har det i propositionsmotiven (s. 46) också framförts att avtalet inte har tolkats som att det hindrar att en skadeståndstalan eller någon annan civiltalan väcks i en nationell domstol. Till denna del bör man dock på det sätt som anges i propositionsmotiven beakta närmare bestämmelser i fråga om dessa situationer. Exempelvis när det gäller skadeståndsanspråk som grundar sig på tjänsteutövning av främmande staters styrkor eller civila personal, begränsar artikel VIII.5 g i Nato Sofa verkställigheten av en sådan civilrättslig dom. Även i detta fall svarar den mottagande staten dock med stöd av artikel VIII.5 för att skadestånd som grundar sig på en eventuell dom eller förlikning betalas till den skadelidande.

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

De sakkunniga har vid utskottets utfrågning också lyft fram hur internationella förpliktelser som gäller till exempel disciplinärt våld mot barn eller annat våld i nära relationer ska fullgöras, om den sändande staten har primär domsrätt i ett brott som begås på finskt territorium. Till skillnad från Finland är inte alla Natos medlemsstater till exempel parter i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet. De sakkunniga har också lyft fram situationer som gäller barnskydd eller besöksförbud och som berör en medlem i en främmande stats styrka eller en anhörig. Frågor har också ställts om aspekter som hänför sig till den åtalades rättsskydd i den mottagande statens domstol, om Finland är den sändande staten.

Utskottet konstaterar utifrån inkommen utredning att det utifrån Nato Sofa står klart att varje domstol tillämpar sin egen stats processuella och materiella lagstiftning och internationella förpliktelser som är bindande för den. Det kan anses vara sedvanligt särskilt i brottmål. När Nato Sofa tillämpas gäller avtalet både situationer där Finland är mottagande stat och en domstol i en annan stat verkar på finskt territorium, och situationer där Finland är sändande stat.

Om en finländare på grund av bestämmelserna om fördelning av domsrätt i Nato Sofa är svarande i den mottagande statens domstol, ska den mottagande staten dock trygga rättigheterna endast enligt den mottagande statens människorättsförpliktelser och artikel VII.9 i Nato Sofa, konstateras det i propositionen (s. 47). Därför är det i vissa situationer möjligt att en sådan finsk person inte fullt ut i den mottagande statens domstol garanteras rättigheter på nivån för den grundläggande rättigheten till rättsskydd i enlighet med 21 § i grundlagen.

Eventuella situationer som gäller barnskydd eller besöksförbud avgörs enligt utredning från fall till fall och i samarbete med den sändande staten. Finland har också möjlighet att av den sändande staten begära att en viss person avlägsnas från Finlands territorium och den sändande staten ansvarar enligt avtalets artikel III.5 för att ta emot vederbörande person inom det egna territoriet eller på annat sätt ombesörja att personen tas emot utanför den mottagande staten.

Förbud mot dödsstraff

Enligt 7 § i grundlagen får ingen dömas till döden. Förbudet mot dödsstraff ingår dessutom i de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland. Dessutom hindrar grundlagen och förpliktelserna i fråga om de mänskliga rättigheterna Finland från att lämna ut en person, om personen till följd av utlämnandet riskerar dödsstraff (se RP, s. 48).

I artikel VII.7 a i Nato Sofa begränsas verkställigheten av dödsstraff inom en sådan stats territorium där dödsstraff är förbjudet. Anmärkningsvärt är dock bland annat att det enligt 7 § i grundlagen redan är förbjudet att döma ut dödsstraff. Den rättsliga konflikt som är förknippad med denna frågeställning behandlas ingående i propositionen (s. 47—50, 139—142). Enligt propositionsmotiven om behandlingsordningen gäller artikel VII.1 a i avtalet grundlagen på det sätt som avses i grundlagens 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. Lagutskottet har inte bedömt frågor som gäller lagstiftningsordningen utan granskar frågan om dödsstraff med avseende på sitt eget ansvarsområde och delvis med avseende på praktiska aspekter.

Som det sägs i propositionsmotiven (s. 48) är Amerikas förenta stater den enda av Natos medlemsstater som inte är part i någon internationell överenskommelse om förbud mot dödsstraff.

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

Vid beredningen har det bedömts att det rättsligt mest effektiva sättet är att mot Nato Sofa göra en reservation om förbud mot att döma till dödsstraff inom finskt territorium. Enligt propositionen har dock inte en enda avtalsslutande part i Nato Sofa gjort någon reservation mot avtalet. Av propositionen framgår att Finland under beredningen utrett möjligheten att göra en reservation, men kommit fram till att det inte finns förutsättningar för det. Eftersom det inte är möjligt att på förhand försäkra sig om att ingen avtalsslutande part motsätter sig en reservation, särskilt Amerikas förenta stater, kan man således inte heller få garantier för att reservationen skulle bli rättsligt effektiv.

Även den skyldighet att respektera lagstiftningen i den mottagande staten som avses i artikel II i Nato Sofa har betydelse vid bedömningen av frågan om dödsstraff. På det sätt som framgår av propositionen (s. 141) utgår regeringen från att den sändande staten som en del av skyldigheten enligt artikel II i Nato Sofa att respektera lagstiftningen också ska respektera de skyldigheter som följer av Finlands grundlag och människorättskonventionerna när det gäller förbudet mot dödsstraff. Enligt artikel II i Nato Sofa förbinder sig den sändande staten dessutom till att avhålla sig från varje handling som är oförenlig med andan i avtalet. I Natos verksamhet har de avtalsslutande parternas ömsesidiga respekt för varandras lagstiftning en betydande roll. Som det framgår av propositionsmotiven (s. 141) finns det ingen enhetlig tolkning mellan Natos medlemsstater av förpliktelsen att respektera lagstiftningen. De övriga medlemsstaterna i Nato som är parter i Europakonventionen har dock ansett att Nato Sofa och Parisprotokollet i praktiken är förenliga med förpliktelserna i Europakonventionen.

Enligt propositionen (s. 141) ska Finland tolka de skyldigheter att respektera lagstiftningen enligt artikel II i Nato Sofa så att det med beaktande av bestämmelserna i Finlands grundlag och de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland inte är tillåtet att döma till dödsstraff inom finskt territorium. Finland tolkar således att artikel II i Nato Sofa innebär att den sändande staten inte kan vidta åtgärder som står i strid med Finlands förpliktelser i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna och att Finland inte har skyldighet att vidta sådana åtgärder som är problematiska med tanke på Finlands förpliktelser i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Finland har med Amerikas förenta stater genomfört en notväxling där Förenta staternas medvetenhet om att Republiken Finlands regering genomför Nato Sofa med iakttagande av Finlands lagstiftning och sina folkrättsliga förpliktelser bekräftas (se RP, s. 47—50, 142). Enligt notväxlingen har Förenta staterna skyldighet att respektera Finlands lagstiftning, inklusive Finlands folkrättsliga förpliktelser när det gäller bland annat dödsstraff, när de i enlighet med artikel VII i Nato Sofa utnyttjar sin rätt att utöva jurisdiktion över Förenta staternas medlemmar av en styrka eller civil komponent inom Republiken Finlands territorium. Notväxlingen bekräftar att utgångspunkten i propositionen i fråga om tolkningen av sättet att samordna förpliktelserna enligt Nato Sofa med de grundläggande och mänskliga rättigheterna som gäller förbudet mot dödsstraff inte strider mot Förenta staternas tolkning av Nato Sofa. Genom notväxlingen undanröjs inte konflikten mellan Finlands grundlag och de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland och artikel VII.1 a i Nato Sofa. Avtalsbestämmelsen kvarstår oförändrad, men notväxlingen begränsar i praktiken tillämpningen av avtalet. Genom notväxlingen är strävan således att de facto begränsa den praktiska tillämpningen av avtalet så att det vid tillämpningen av avtalet säkerställs att

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

förpliktelserna i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna i samband med förbudet mot dödsstraff fullgörs.

Enligt propositionsmotiven bekräftas det genom notväxlingen också att när Finland tillämpar artikel VII.5 a och VII.6 a i Nato Sofa kan Finland bli tvunget att vägra någon begäran i enlighet med avtalsbestämmelserna, till exempel om gripande och rättslig hjälp, om verkställigheten av dem i anslutning till frågor som gäller förbud mot dödsstraff står i strid med Finlands grundlag.

Notväxlingen handlar om att nå politiskt samförstånd mellan regeringarna. Enligt artikel 31.2 b i Wienkonventionen om traktaträtten (FördrS 33/1980) identifieras dokument som upprättats av en eller flera parter i samband med traktatens ingående och godtagits av de andra parterna som dokument sammanhörande med traktaten. Ett sådant dokument kan enligt utredning från utrikesministeriet användas som underlag för tolkningen av fördrag. Syftet med notväxlingen mellan Finland och Amerikas förenta stater kan anses vara att den i enlighet med Wienkonventionen ska fungera som ett dokument som uppgjorts i samband med Nato Sofa och som bekräftar samförståndet mellan Finlands och Förenta staternas regeringar om tolkningen och tillämpningen av avtalsbestämmelserna, särskilt i fråga om dödsstraff.

Regeringen anser enligt propositionen (s. 142) att det inom ramen för tillämpningen av Nato Sofa i praktiken inte är möjligt att utöva sådan domsrätt i Finland som skulle leda till att dödsstraff döms ut.

Också grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen ingående behandlat frågor som gäller dödsstraff (se GrUU 2/2024 rd, s. 9—10). Grundlagsutskottet framhåller bland annat att det i detta mycket specifika avtalssammanhang är ytterst osannolikt att det på grund av Nato Sofa i extrema situationer uppstår konkreta människorättskränkningar.

Lagutskottet konstaterar att en reservation i frågor som gäller dödsstraff självfallet skulle vara den bästa lösningen med tanke på dess juridiskt bindande verkan. Enligt propositionen och inkommen utredning verkar en reservation dock inte vara ett realistiskt alternativ. Det är också av betydelse att de övriga avtalslutande staterna verkar ha löst konflikten som gäller Nato Sofa och människorättsförpliktelserna genom tolkning (se RP, s. 141). Sammantaget sett anser lagutskottet med avseende på sitt eget ansvarsområde att den lösning som valts i propositionen i fråga om dödsstraff är motiverad, även om den i enlighet med vad som sägs i propositionen inte undanröjer konflikten mellan Finlands grundlag och Nato Sofa.

Lagutskottet påpekar utöver aspekterna som gäller dödsstraff att också fängelsestraff på livstid under vissa omständigheter kan strida mot artikel 3 i Europakonventionen.

Enligt den utredning som utskottet fått ska den sändande staten också till denna del på grund av artikel II i Nato Sofa respektera de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland när den sändande staten är verksam på finskt territorium. När Finland i enlighet med lagen om sätande i kraft av avtalet bedömer förutsättningarna för att överlämna en person till den sändande staten i enlighet med avtalets artikel VII.5 a, ska de finländska myndigheterna beakta de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland, bland annat artikel 3 i Europakonventionen.

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

Frågor om behörig domstol

I 10 § i lagförslag 1 finns bestämmelser om behörig domstol. Enligt paragrafens 1 mom. är Helsingfors tingsrätt domstol enligt 5 § i militära rättegångslagen (326/1983) och Helsingfors hovrätt enligt 6 § i den lagen när Finland i enlighet med artikel VII.1 i avtalet är verksamt på den mottagande statens territorium.

Lagutskottet påpekar delvis som en teknisk iakttagelse att det i 1 mom. bör hänvisas till artikel VII.1 a. Följaktligen föreslår lagutskottet för utrikesutskottet att *10 § 1 mom. i lagförslag 1* preciseras enligt följande:

Enligt paragrafens 1 mom. är Helsingfors tingsrätt domstol enligt 5 § i militära rättegångslagen (326/1983) och Helsingfors hovrätt enligt 6 § i den lagen när Finland i enlighet med artikel VII.1 a i avtalet är verksamt på den mottagande statens territorium.

Enligt paragrafens 2 mom. kan domstolen vid behov sammanträda på den mottagande statens territorium. Lagutskottet föreslår att utrikesutskottet i fråga om 10 § 2 mom. i lagförslag 1 för tydlighetens skull konstaterar att domstolen i de situationer som avses i momentet kan hålla en del av sina sammanträden i Finland. Det är också möjligt att använda teknisk dataöverföring med hjälp av vilken de som deltar i domstolsbehandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra, till den del detta är tillåtet enligt nationell lag så att den berörda personen befinner sig på den mottagande statens territorium.

Iakttagelser som gäller ikraftsättandet av Parisprotokollet

Lagförslag 2 är en lag om sättande i kraft av Parisprotokollet. Lagutskottet noterar att lagförslag 2 inte innehåller någon bestämmelse som motsvarar 2 § i lagförslag 1 om behörighet att besluta om utövande av domsrätt.

Lagutskottet anser utifrån en utredning från utrikesministeriet att lagen om sättande i kraft av Parisprotokollet behöver kompletteras med en ny 2 § som motsvarar 2 § i lagförslag 1. I enlighet med artikel 2 i Parisprotokollet ska Nato Sofa tillämpas på sådana högkvarter i alliansen som har inrättats inom en protokollparts territorium inom nordatlantiska fördragets område och på dessas militära och civila personal samt deras anhöriga, när denna personal i tjänsten befinner sig inom ett sådant territorium eller, beträffande anhöriga, i samband med sin makes, makas eller förälders tjänsteuppdrag, om inte annat följer av bestämmelserna i protokollet. Enligt artikel 4.1 a i Parisprotokollet ska rätten att utöva straffrättslig och disciplinär jurisdiktion, som artikel VII i avtalet ger den sändande statens militära myndigheter, överlåtas till de militära myndigheterna i den stat, i förekommande fall, under vars militära lagstiftning personen i fråga eventuellt lyder. När Finland sänder personal till Natos internationella högkvarter har Finland i enlighet med bestämmelserna om fördelningen av jurisdiktionen i artikel VII i Nato Sofa rätt att utöva straffrättslig och disciplinär jurisdiktion i förhållande till personer som lyder under finsk militär lagstiftning. Också i fråga om sådan personal kan det uppstå en situation där Finland i enlighet med artikel VII.3 c i Nato Sofa begärs avstå från den primära jurisdiktionen eller där Finland vill begära att den andra parten avstår från den primära jurisdiktionen. Det är därför nödvändigt att på motsvarande sätt

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

som i lagen om sättande i kraft av Nato Sofa föreskriva om riksåklagarens behörighet vid tillämpningen av Parisprotokollet.

Således föreslår lagutskottet för utrikesutskottet att *lagförslag 2 får en ny 2 § enligt följande:*

2 §. Behörighet att besluta om utövande av domsrätt

I enlighet med artikel 2 och 4.1 a i protokollet ska de i artikel VII.3 c i avtalet avsedda besluten om utövande av domsrätt och beslut om att i samband med det göra eller inte göra eller avsluta en förundersökning i Finland fattas av riksåklagaren.

Underrättelser och begäranden i enlighet med artikel VII.3 c lämnas och mottas av riksåklagaren.

I anslutning till den nya 2 § som lagutskottet föreslår i lagförslag 2 påpekar utskottet att grundlagsutskottet i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 2/2024 rd, s. 6) har fäst uppmärksamhet vid ordalydelsen i 2 § i lagförslag 1. Grundlagsutskottet har konstaterat att bestämmelserna om behörighet att besluta om utövande av domsrätt i 2 § i lagförslag 1 i propositionen enligt grundlagsutskottets uppfattning torde vara avsedda att gälla utövande av åtalsrätt, vilket är mer förenligt med domstolarnas oberoende. Det är därför skäl för utrikesutskottet att precisera bestämmelserna, enligt grundlagsutskottet. Lagutskottet föreslår därför att utrikesutskottet ytterligare bedömer behovet av att se över lagutskottets föreslagna nya 2 § i lagförslag 2 i ljuset av grundlagsutskottets anmärkningar.

Till följd av lagutskottets förslag till ny 2 § får de *nuvarande 2—6 § i lagförslag 2* numreringen 3—7 §.

Lagutskottet föreslår dessutom att utrikesutskottet som en teknisk justering ska beakta att hänvisningarna i *2, 3 och 4 § i lagförslag 2* till artikel 4.1 a i Parisprotokollet enligt utrikesministeriets utredning ska ändras till hänvisningar till artikel 2 i Parisprotokollet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande LaUU 2/2024 rd

Helsingfors 28.2.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
medlem Elisa Gebhard sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Aleks Jäntti saml
medlem Ari Koponen saf
medlem Minja Koskela vänst
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Eemeli Peltonen sd
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Mikko Monto.